

Twée monumenten, één verhaal

De nieuwe entree
voor Martinatoren en
Martinikerk

December 2025

'Martinatoren en Martinikerk'
Foto: Beeldbank Marketing Groningen, Deon Prins

Martinikerk
Groningen

Inhoud

Gronings erfgoed een historische correctie	04
Het plan monumentaal en bij de tijd	06
Kerk en toren gescheiden werelden	12
Historische hotspot versterking vrijetijdseconomie	16
Geschiedenis in vogelvlucht twaalf eeuwen historie	20
Gezamenlijk initiatief drie partijen	28
Planning van plan naar realisatie	30
Toekomstperspectief businessplan	32
Versterk het erfgoed draag een steen bij	36
Samengevat wat, waarom en wie	38

'Martinikerk'
Foto: Gemeente Groningen, Paul van den Bosch

'De Martinitoren aan de Grote Markt'
Foto: Groninger Archieven - Kruger 758/12

Gronings erfgoed | een historische correctie

De Martinitoren is het iconisch beeldmerk van de stad Groningen. De mooiste kerktoren van het land. Samen met de Martinikerk het bekendste erfgoed van de provincie. Twee monumenten die bij elkaar horen, maar al meer dan 200 jaar gescheiden zijn. Elk met zijn eigen entree en zijn eigen publiek. Een historische vergissing die moet worden rechtgezet.

Daarom is er nu een plan: een plan om kerk en toren weer met elkaar te verbinden – letterlijk en figuurlijk. Met een gezamenlijke, uitnodigende entree in het torenportaal, aan de zijde van de Grote Markt. Een entree die beide monumenten recht doet, uitnodigend én representatief is en ruimte biedt voor de ontvangst van duizenden bezoekers per jaar: stadjsers, ommelanders en bezoekers van ver.

Dit plan is opgesteld door Stichting Martinikerk Groningen en de gemeente Groningen, in samenwerking met Stichting Marketing Groningen. In dit bidboek leest u er alles over: wat het plan precies inhoudt, waarom we het willen, wat de verhalen achter deze iconen zijn en wat ervoor nodig is om dit plan te realiseren. We hebben partijen en fondsen nodig die hier ook de waarde van inzien. Voor nu en de toekomst.

In dit bidboek leest u alles over dit bijzondere plan!

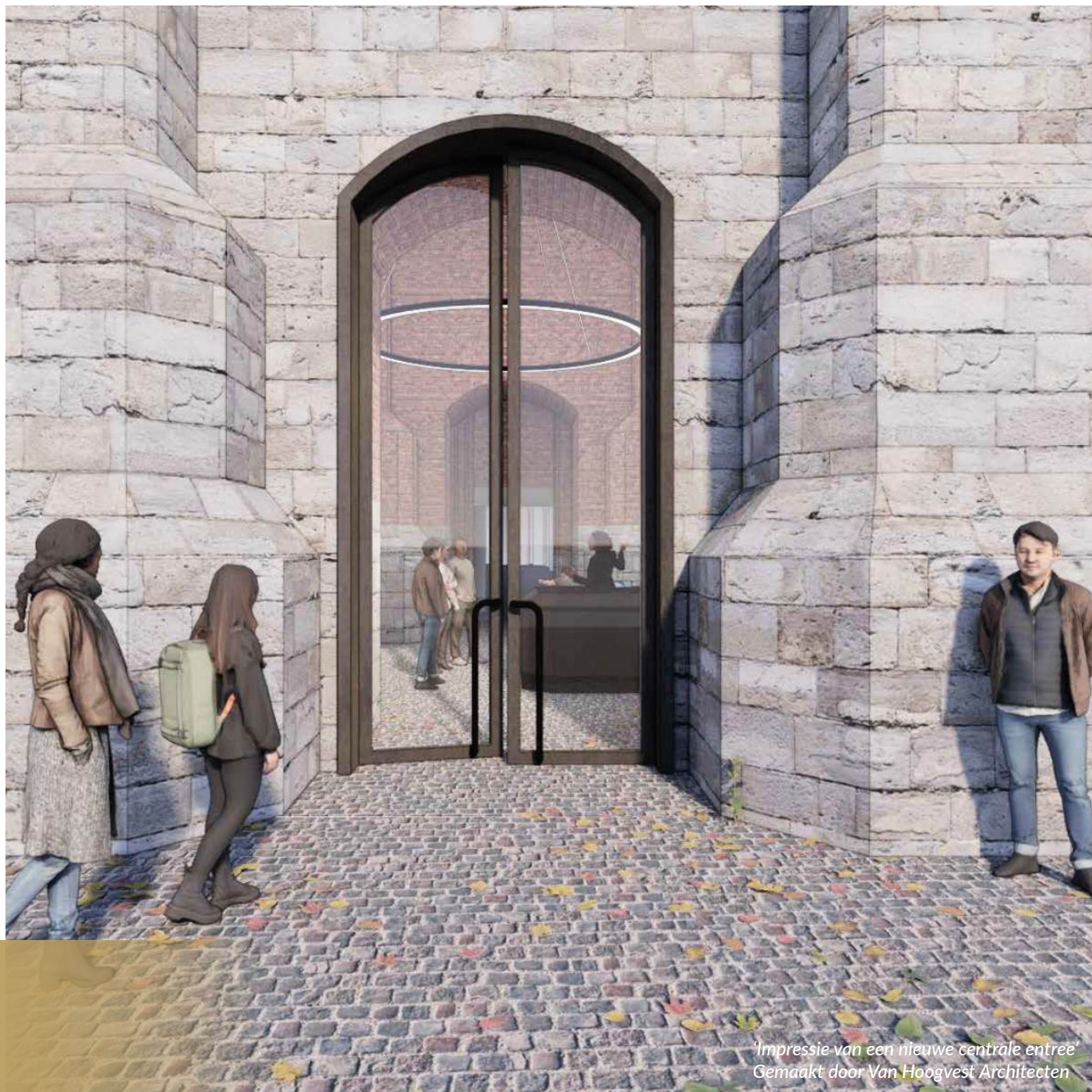

'Martinitoren, Martinikerk & Martiniekerhof'
Foto: Beeldbank Marketing Groningen, Deon Prins

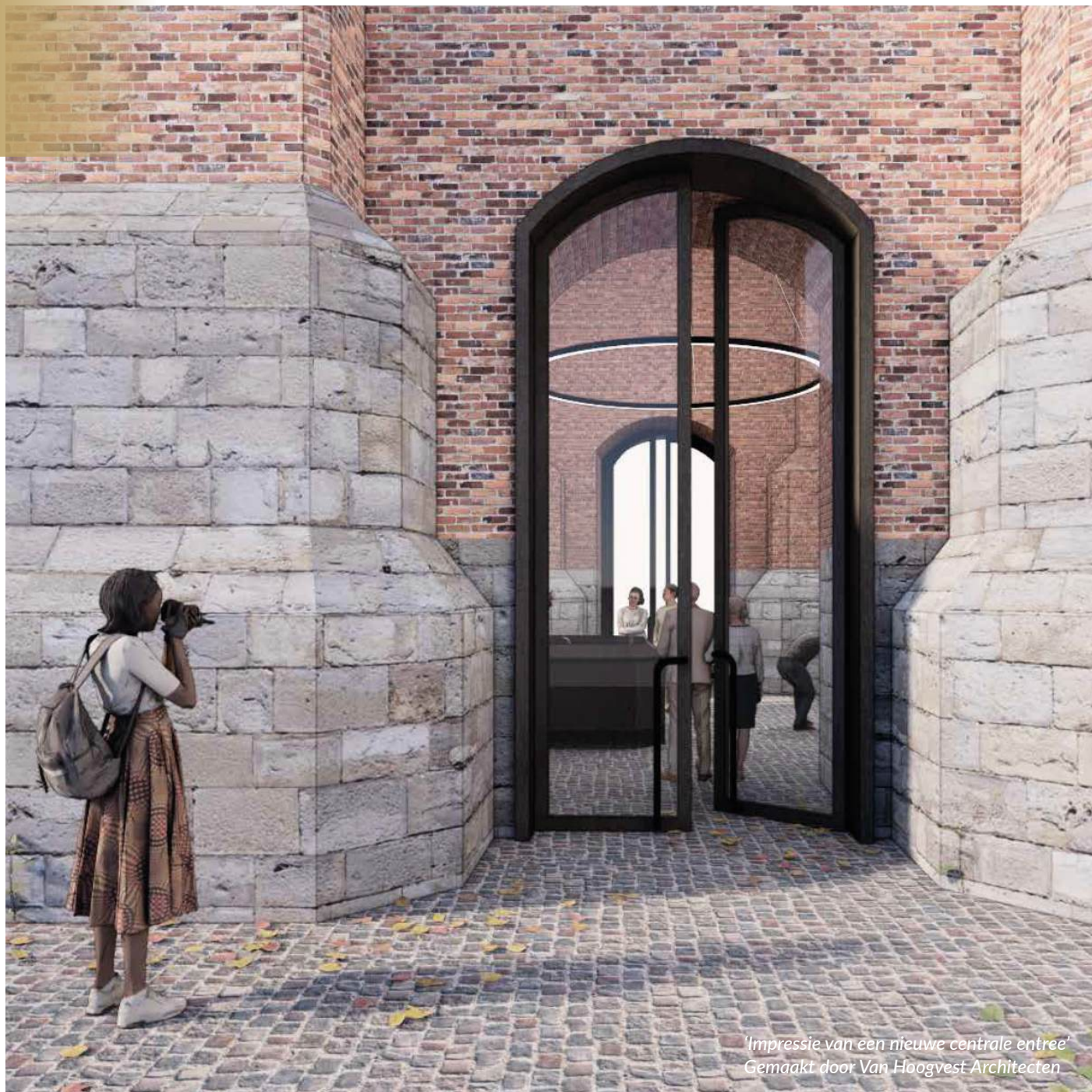
Het plan | monumentaal en bij de tijd

De Martinitoren en de Martinikerk horen bij elkaar. Een plek om te kijken, te beleven en te bezinnen. In een hectische, onrustige tijd hebben mensen plekken als deze nodig om even op adem te komen. En natuurlijk hoort daar één hoofdtoegang bij. Hoge glazen deuren die wijd openstaan voor groepen en individuele bezoekers die de toren en kerk willen bekijken, en natuurlijk ook voor bruidsparen, hoogwaardigheidsbekleders en professoren van de RUG tijdens de opening van het Academische Jaar. Zie ze binnenschrijven, onder begeleiding van de klanken van het wereldberoemde Schnitger-orgel.

Beide monumenten verdienen een gezamenlijke toegang die uitnodigt en ruimte biedt voor ontvangst. Daarom hebben Stichting Martinikerk Groningen en de gemeente Groningen in samenwerking met Stichting Marketing Groningen een plan uitgewerkt voor een representatieve entree, goede voorzieningen en een toekomstbestendige publieke functie. Het plan bestaat uit meerdere onderdelen: een centrale entree, vriendelijke ontvangstruimte, toiletvoorziening (in onderzoek), aanlichting van de toren en de kerk, duurzaam binnenklimaat, aansluiting bij de omgeving en een professionele exploitatie.

'Impressie van een nieuwe centrale entree'
Gemaakt door Van Hoogvest Architecten

*'Impressie van een nieuwe centrale entree'
Gemaakt door Van Hoogvest Architecten*

Centrale entree

In het torenportaal komt een centrale, transparante toegang voor kerk én toren. De entree is gericht op de Grote Markt, die net een complete metamorfose heeft ondergaan: groen en gastvrij. De entree sluit daarbij aan. Grote glazen deuren die overdag geopend zijn, nodigen uit om binnen te komen. Zichtbaar, vanzelfsprekend en toegankelijk – een monument waardig.

Vriendelijke ontvangstruimte

De centrale entree geeft toegang tot een open ontvangstruimte met een balie waar informatie en entreetickets voor kerk en toren te verkrijgen zijn. Het huidige, strenge draaihek maakt plaats voor een vriendelijker poortje naar de wenteltrap, waarmee de toegang veilig blijft. De doorgang naar de kerk staat open.

Toiletvoorziening (in onderzoek)

De toren en de kerk trekken tienduizenden bezoekers per jaar. Dit vereist een toiletvoorziening, passend bij het karakter en de schaal van de monumenten. Wellicht in de vorm van een strak sanitair blok dat niets afdoet aan de kracht van het monument. Dit deel van het plan is nog in onderzoek.

Aanlichting toren en kerk

De Martinitoren staat vanaf het najaar van 2025 's avonds in het licht: duurzaam led-licht.

Warm aan de voet en koeler aan de top. Hierdoor zijn de architectonische details van veraf zichtbaar. Hoe mooi zou het zijn als niet alleen de toren, maar ook de kerk wordt aangelicht. Juist om de eenheid te benadrukken.

Duurzaam binnenklimaat

Om het binnenklimaat te verbeteren, worden enkele openingen in de toren van glas voorzien. Ook wordt onderzocht of het mogelijk is om in de kerk vloerisolatie of -verwarming toe te passen. Verduurzamen is belangrijk, maar vanzelfsprekend met behoud van het monumentale karakter.

Aansluiting bij omgeving

De toren en de kerk sluiten aan bij de open sfeer en groene inrichting van de Grote Markt. Er komt een vanzelfsprekende overgang tussen plein, toren en kerk. De bestrating en de inrichting van het gebied stralen rust, eenheid en kwaliteit uit.

Professionele exploitatie

Een publieke functie vraagt ook om een professionalisering van de publieksontvangst. De exploitatie van de toren is in handen van Marketing Groningen. Een centrale entree en betere voorzieningen bieden kansen om het gemeenschappelijke verhaal van de toren en de kerk met het grote publiek te delen.

Positief preadvies Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) staat positief tegenover het plan, zo blijkt uit haar preadvies. De RCE ziet de nieuwe entree als een verbetering van de monumentale waarde, de toegankelijkheid en de beleefbaarheid van het monument. Aandachtspunten zijn het behoud van het karakter van de toren als (semi-)buitenruimte en het zicht op het orgel vanuit de kerk. Het plan is in lijn met actuele richtlijnen voor erfgoedkwaliteit: het respecteert de historische structuur, verhoogt de beleefbaarheid en draagt bij aan de toekomstwaarde van het monument.

An architectural rendering of a courtyard or entrance area. The walls are made of red brick and grey stone. A man in a brown jacket and blue jeans is walking towards the right. A woman in a black jacket and white top is standing on the left. A child in a striped shirt and dark pants is walking towards the right. The ground is paved with cobblestones. A large, dark, rectangular object is on the left.

Baanbreker Vrijetijdseconomie

Het plan voor de nieuwe entree voor de Martinikerk en de Martinitoren sluit volledig aan bij het provinciale programma Baanbreker Vrijetijdseconomie. Doel is om recreatie en toerisme te versterken en bij te dragen aan brede welvaart, imago, trots en het vestigingsklimaat in de provincie Groningen. Tientallen kerken, borgen en monumenten vertellen samen het verhaal van de regio. Binnen dit netwerk van erfgoedlocaties zijn de Martinikerk en de Martinitoren het stralende middelpunt.

*'Impressie van ontvangstbalie in de
centrale entree van de kerk en toren'
Gemaakt door Van Hoogvest Architecten*

Kerk en toren | gescheiden werelden

De Martinitoren en de Martinikerk vormen samen het oudste en meest iconische erfgoed van Groningen. Toch zijn ze in de huidige situatie van elkaar gescheiden. De ingang naar de toren is afgeschermd door een streng hekwerk. Naar de ingang van de kerk is het zoeken. Mede hierdoor blijft de kerk voor veel bezoekers en ook voor stadjsers een onbekende plek.

Wie de toren beklimt, beleeft de geschiedenis. De smalle, uitgesleten treden, de bronzen klokken van het 17e-eeuwse Hemony-carillon, de eeuwenoude houten balken. Bij de eerste trans sta je op 39 meter hoogte, met uitzicht over de Grote Markt. Wie doorzet tot de tweede trans, op 62 meter, kijkt tot aan de wijde horizon. Meeuwen boven je, de stad beneden je en daaromheen het ommeland. Een bijzondere ervaring, voor Groningers en mensen van buiten.

De Martinikerk, het oudste en grootste monument van Groningen, is een plek van stilte en schoonheid en een belangrijk cultuurpodium. Een plek waar kerkdiensten, concerten en evenementen elkaar afwisselen. Je vindt er gotisch beeldhouwwerk en middeleeuwse gewelf- en muurschilderingen met heiligen, symbolen en bijbelverhalen. Als moderne tegenhanger hangen er ook levensgrote werken van Egbert Modderman, een kunstenaar die woont en werkt in Groningen. Daarmee wordt de rol van de kerk als plek van ontmoeting tussen geschiedenis, spiritualiteit en kunst versterkt.

'Martinikerk Expositie Egbert Modderman'
Foto: MJsPhotography

'Orgel Martinikerk'

Foto: Gemeente Groningen, Paul van den Bosch

Het orgel in de Martinikerk is een verhaal op zichzelf. Het behoort tot de oudste instrumenten van Nederland. De oudste delen ervan dateren van voor 1450. In de loop der eeuwen is het orgel vaak verbouwd en uitgebreid. In 1691-1692 bouwde de beroemde orgelbouwer Arp Schnitger uit Hamburg het orgel om tot een majestueus barokorgel. In 1740 werd de orgelkast gemoderniseerd door de eveneens beroemde orgelbouwer Albertus Antoni Hinsz. In de eeuwen daarna ging het barokke karakter van het orgel deels verloren, maar in de 20e eeuw werd het orgel teruggebracht naar de staat van 1740. Het is een van de mooiste barokorgels ter wereld, beroemd om zijn klank.

De kerk en de toren: op dit moment twee gescheiden werelden. We kunnen het zoveel makkelijker maken om dit erfgoed te ontdekken en te beleven. Twee monumenten, met elkaar verbonden, op deze plek, midden in de stad.

Wist je dat?

- In de middeleeuwen een relikwie van Johannes de Doper in de kerk werd bewaard, dat pelgrims van heinde en verre naar Groningen trok?
- In 1938 scheuren in de toren werden ontdekt, waarna de constructie met een plint van gewapend beton is versterkt?
- De toren 311 traptreden telt?
- Het orgel al in 1480 werd gebouwd en in 1692 werd uitgebreid door de beroemde orgelbouwer Arp Schnitger?
- Het orgel 53 registers en ongeveer 3500 pijpen telt?

'De zieken verzorgen'
Geschilderd door Egbert Modderman - 2018

Kunst en compassie in de Martinikerk

In de omgang rond het koor van de Martinikerk hangen de 'Werken van Barmhartigheid', geschilderd door de Groningse kunstschilder Egbert Modderman (1989). De monumentale schilderijen verbeelden zeven klassieke christelijke idealen: hongerigen voeden, zieken verzorgen, naakten kleden, dorstigen laven, vreemdelingen herbergen, gevangenen bezoeken en doden begraven. Modderman voegde er zelf een achtste werk van barmhartigheid aan toe: zorgen voor de schepping.

Hij begon in 2017 aan de opdracht en voltooide de serie in 2024. De schilderijen kenmerken zich door een tijdloze, sobere uitstraling in kleding en achtergrond, maar de afgebeelde personen zijn juist mensen van deze tijd. De schilder vroeg Groningers om model te staan voor universele thema's. Ze kijken je als toeschouwer indringend aan.

De schilderijen trekken bezoekers uit binnen- en buitenland en leverden Modderman internationale erkenning op, waaronder de BP Young Artist Award van de National Portrait Gallery in Londen (2020). Het werk maakt de Martinikerk tot een plek waar kunst, traditie en medemenselijkheid samenkomen.

Historische hotspot | versterking vrijtijdseconomie

De Martinitoren en Martinikerk zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De toren fungeerde door de eeuwen heen als wachter over de stad en als baken van oriëntatie voor de omgeving. De kerk is al eeuwenlang een plek van rust en bezinning en een historische halteplaats voor pelgrims. Door de toren en de kerk weer met elkaar te verbinden, creëren we een baken van rust in een bruisende stad.

Toegang tot het verhaal van de stad

De nieuwe entree aan de Grote Markt is meer dan een fysieke toegang. Stadsbewoners, bruidsparen, toeristen en pelgrims stappen binnen in de geschiedenis van de stad. De toren en de kerk vertellen het verhaal van de stad en haar bewoners. Heden en verleden komen hier samen. Historisch erfgoed wordt beleefbaar gemaakt.

Plaats om op adem te komen

De Martinitoren en Martinikerk vormen een rustpunt en ontmoetingsplek voor bezoekers, wandelaars en fietsers. Je kunt er een kaarsje aansteken en de toren beklimmen voor een wijds uitzicht over stad en ommeland. Het is een plek om op adem te komen. Een welkom tegenwicht tegen de hectiek van de tijd en de dynamiek van de samenleving.

Gastvrije ontvangst

Kerken en torens fungeren vaak als herkennings- en oriëntatiepunt. Ze trekken bezoekers aan en bieden een warme ontvangst. De nieuwe, gezamenlijke entree van de Martinitoren en Martinikerk sluit aan bij de ambitie van Groningen om een gastvrije stad te zijn. De entree nodigt uit om binnen te komen, beschutting te vinden of te vertragen. Op deze locatie is iedereen welkom: inwoners en toeristen, studenten en professionals, jongeren en ouderen, gelovigen en niet-gelovigen. De deuren staan wijd open.

Versterking vrijetijdseconomie

Uit de data-analyse van het Nederlands Vrijtjidsonderzoek (Ten Hove & De Krosse, 2024) blijkt dat 91 procent van alle vrijetijdsactiviteiten in Groningen wordt ondernomen door inwoners zelf. Volgens recente cijfers van het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC, 2024) zijn wandelen en fietsen de populairste vrijetijdsactiviteiten in Groningen. Uit de trendpublicatie van het NBTC (2025) blijkt dat bezoekers steeds vaker op zoek zijn naar rust, ruimte en authenticiteit. Precies de kernkwaliteiten van Groningen.

Door de Martinitoren en Martinikerk als één publiek icoon te presenteren, versterken we de aantrekkingskracht, zowel voor de eigen inwoners als voor bezoekers van buiten. Deze plek had al

een belangrijke functie binnen het bestaande netwerk van wandel-, fiets- en pelgrimsroutes. Door nieuwe routes toe te voegen, versterken we dit. We creëren een krachtige, historische hotspot die de identiteit van Groningen als stad en provincie benadrukt en bijdraagt aan de gezamenlijke trots. Een hotspot die waarde toevoegt aan de Groninger vrijetijdseconomie.

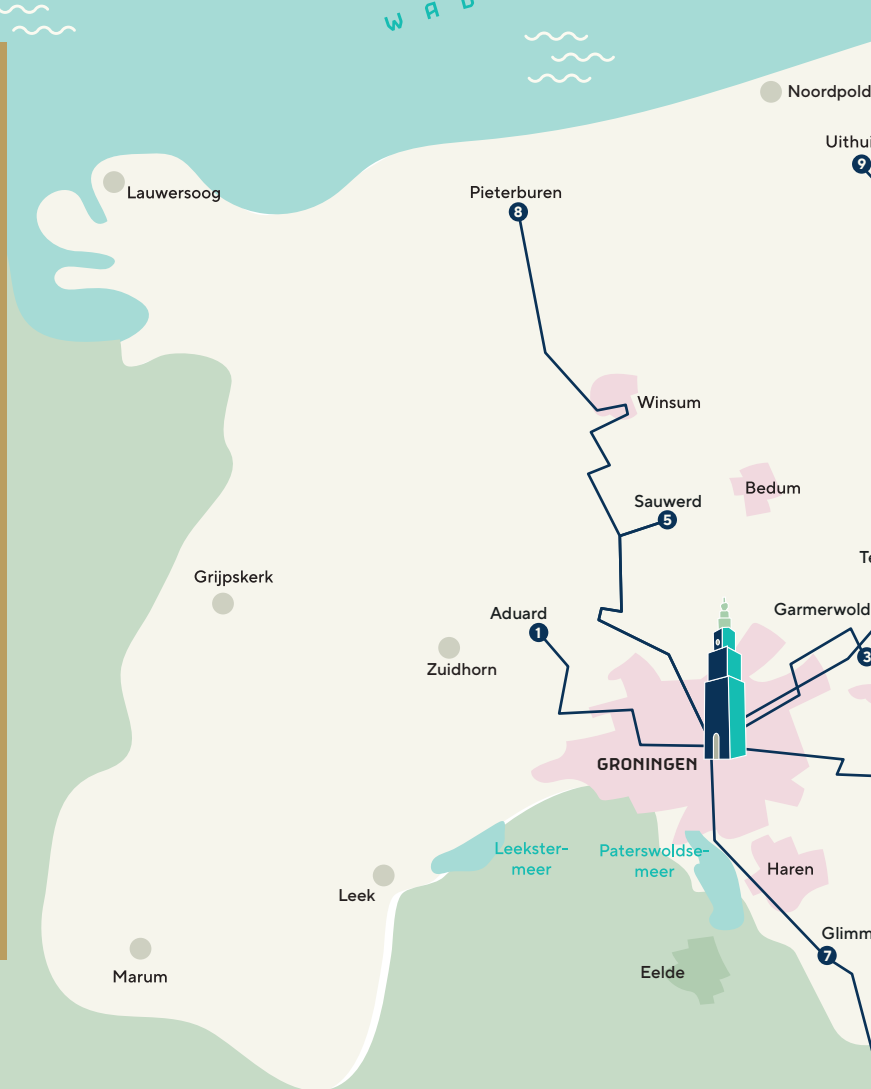
Duurzame aantrekkingskracht

De nieuwe connectie tussen toren en kerk is een investering in de duurzame aantrekkingskracht van Groningen. Dit icoon verrijkt het (toeristisch) aanbod in de binnenstad en nodigt bezoekers uit om langer te blijven: om de kerk te bezichtigen, de toren te beklimmen, de achterliggende verhalen te ontdekken en een wandeling of fietstocht te maken door stad en ommeland. Zo groeit de verbondenheid met het erfgoed, de omgeving en de stad.

De Martinikerk en Martinitoren bieden een startpunt voor betekenisvolle vrijetijd in Groningen: een plek om te bekijken, te beleven en te bezinnen. Vanaf hier gaan bezoekers op pad, te voet of op de fiets, om de schoonheid, de weidsheid en de rust van Groningen te ontdekken. Daarmee draagt deze historische hotspot bij aan een langere verblijfsduur en een bloeiende vrijetijdseconomie in Groningen.

Wandelroutes

De Martinikerk en Martinitoren staan letterlijk tussen de Grote Markt en het Ommeland. Van hieruit waaiëren talloze routes uit: naar de wierden, de borgen, de kerken en het Wad. Door deze verbinding te versterken ontstaat een continu verhaal van stad en ommeland. Ook de belangstelling voor pelgrimeren groeit. Routes als het Pieterpad en het Jacobspad trekken jaarlijks duizenden wandelaars naar Groningen. De Martinikerk, ooit een halteplaats voor pelgrims, kan die functie opnieuw vervullen. De nieuwe entree en voorzieningen maken het mogelijk om wandelaars en fietsers gastvrij te ontvangen.

1	groningen-aduurd	13km
2	groningen-harkstede	13,5km
3	groningen-garmerwolde	10,4km
4	tichelpad-etappe-1	26,4km
5	groningen-sauwerd	14,4km
6	groningen-ten-boer	12,2km
7	groningen-glimmen	14,6km
8	Pieterpad	
9	Jacobspad	

Wandelroutes van en naar de
Martinikerk en -toren.
Bron: Marketing Groningen

Eemshaven

erzijl

izen

Eems

Emden

Delfzijl

Appingedam

Stedum

Loppersum

Termunten

Dollard

Schild-meer

en Boer

e

Harkstede

Slochteren

Nieuwolda

Hongerige Wolf

Scheemda

Oldambt-meer

en

Hoogezand

Zuidlaarder-meer

Veendam

Winschoten

Zuidlaren

Stadskanaal

Bourtange

Sellingen

Geschiedenis in vogelvlucht | twaalf eeuwen historie

De Martinitoren en de Martinikerk vertegenwoordigen samen ruim twaalf eeuwen stadsgeschiedenis. Vernoemd naar Sint Martinus van Tours, de beschermheilige van de stad. Nergens in Groningen is het verleden zó tastbaar als hier.

Martinitoren of d'Olle Grieze

De huidige Martinitoren is de derde toren op deze plek. De eerste toren werd in de 13e eeuw gebouwd, de tweede in de 15e eeuw. Beide torens stortten in, waarschijnlijk na een brand veroorzaakt door een blikseminslag. De bouw van de huidige toren, laatgotisch in vorm, begon in 1469 en werd rond 1482 voltooid. De toren is deels opgetrokken uit Bentheimer zandsteen, een steen die in de loop van de eeuwen is vergrijsd. Aan die kleur dankt de toren zijn bijnaam: d'Olle Grieze.

De toren had oorspronkelijk een houten spits. In 1577, tijdens de Tachtigjarige Oorlog, stortte de spits in, opnieuw vanwege een brand, maar deze keer veroorzaakt door een vreugdevuur dat werd ontstoken om de verdrijving van de Spanjaarden te vieren. In 1627 werd de spits herbouwd, in 1822 werd de huidige windvaan in de vorm van een paard toegevoegd. Daarmee bereikte de Martinitoren zijn definitieve hoogte: 97 meter. Het is nog altijd het hoogste gebouw in Groningen.

'Martinikerk'
Foto: Stichting Martinikerk Groningen

'Kaart van Haubois' - 1637

De toren heeft door alle eeuwen heen veel doorstaan: blikseminslagen, branden, oorlogen en verzakkingen. In de jaren 1930-1940 werd de toren grondig gerestaureerd vanwege instortingsgevaar: de voet werd versterkt met gewapend beton en een stalen fundering, de hoge onderdoorgangen werden dichtgezet. In 1945 voorkwam torenwachter Van Zwieten een ramp door de Duitsers te bewegen een vat brandstof uit de toren te verwijderen, voordat de slag om de bevrijding van Groningen begon en de toren in brand zou kunnen raken.

Martinikerk en beeldenstorm

Op de plek van de huidige kerk stond rond 800 al een houten kapel. In de eeuwen daarna volgden een tufstenen kerk, een romaanse basiliek en uiteindelijk de huidige romano-gotische kruisbasiliek. Van 1220 tot eind 16e eeuw werd hier volgens de annalen een relik bewaard: de rechterarm van Johannes de Doper. Dat maakte de kerk een pelgrimsoord waar van heinde en verre gelovigen naar toe kwamen en de stad als geheel van profiteerde. Waar het relik uiteindelijk is gebleven, is een raadsel.

De Martinikerk is altijd meer dan een religieuze ontmoetingsplek geweest. In de middeleeuwen fungeerde de plek als centrum van theologisch-wetenschappelijk leven, met beroemde humanisten als Rudolf Agricola, Regnerus Praedinius en Wessel Gansfort. De kerk was het toonbeeld van het intellectuele leven van een bloeiende stad.

In 1559 werd het bisdom Groningen opgericht en kreeg de Martinikerk als bisschopszetel een kathedraalstatus. Dat duurde tot 1594, toen de stad zich aansloot bij de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden en protestants werd. De beelden en altaren werden uit de kerk verwijderd, de muur- en gewelfschilderingen onder een laag witkalk bedekt. Gelukkig niet vernietigd, zoals bij de beeldenstorm in veel andere kerken in het land gebeurde. In de 20e eeuw werden de schilderingen herontdekt en gerestaureerd.

Scheiding tussen kerk en toren

In de Franse tijd (1795-1813) verloor de kerk haar band met het stadsbestuur: in 1798 werd in Nederland de scheiding van kerk en staat doorgevoerd. De Martinitoren kwam in eigendom van de gemeente, de kerk bleef kerkelijk bezit, al werd ze wel tijdelijk gebruikt als exercitieplaats en opslagplek. Bij deze formele scheiding van eigendom en beheer werden de toren en kerk qua toegang gescheiden. De toren diende als uitkijktoren en brandwacht. De entree via de toren naar de kerk werd alleen nog bij hoge uitzondering gebruikt. Na de Franse tijd in 1813 kreeg de Martinikerk haar oorspronkelijke bestemming terug en werden er weer kerkdiensten gehouden. Tot ver in de twintigste eeuw begroeven Groningse families hier hun overledenen.

Podium voor spiritualiteit, kunst en samenleving

In de afgelopen decennia groeide de Martinikerk uit tot een uniek cultuurpodium. Van Bach tot Eurosonic, van eredienst tot evenement – de kerk verbindt spiritualiteit, kunst en samenleving. Een plek om te beleven en te bezinnen. Een plek om (steeds weer) terug te komen.

Samen met de Martinitoren vormt ze het oudste erfgoedensemble van Groningen. Erfgoed dat de geschiedenis ademt en telkens nieuwe betekenis krijgt – met elke bezoeker, elke torenbestijging, kerkdienst en concert.

'Stadje voor Martinikerk zuidzijde'

Foto: Groninger Archieven - Kramer, P.B.- 1922

Kritieke situatie: de bevrijding van Groningen

In 1937 is de Martinitoren aan een restauratie toe. Dit gebeurt grondig, waardoor het werk slechts langzaam vordert. Als de oorlog in 1940 uitbreekt, zijn de werkzaamheden nog gaande. Al snel wordt de toren gebruikt als bewakingspost om dreigingen vanuit de lucht tegen te gaan. Op de restauratiesteigers wordt af luisterapparatuur geplaatst. Meerdere keren dreigen de werkzaamheden te worden opgeschort, maar telkens weet de gemeente de Duitsers ervan te overtuigen dat de restauratiewerkzaamheden niet kunnen wachten. De uitvoerende arbeiders ontkomen hierdoor aan de Arbeitseinsatz in Duitsland, omdat ze onmisbaar zijn voor het werk aan de toren.

Enkele weken voor de bevrijding, voorjaar 1945, wordt de situatie toch kritiek. Op de toren zijn een motor en een vat met tweehonderd liter brandstof aanwezig, die de nazi's mogelijk tot ontploffing willen brengen als de Geallieerden in de buurt komen. Dat zou catastrofale gevolgen hebben, voor de toren, de kerk en andere nabijgelegen panden.

Torenwachter Van Zwieteren weet de Duitse bevelhebber ertoe te bewegen de brandstoftank uit de toren te verwijderen. Op vrijdagavond 13 april 1945 bereiken de eerste Canadese troepen het zuiden van Groningen. Op de Grote Markt wordt hevig gevochten, maar de toren en de kerk blijven gespaard.

'Verwoestingen Martinitoren'

Foto: Groninger Archieven - Kramer, P.B.- 1945

Gezamenlijk initiatief | drie partijen

Het plan voor de centrale entree voor de Martinikerk en -toren is een gezamenlijk initiatief van drie partners die elk op hun eigen manier bijdragen aan deze iconische plek.

Gemeente Groningen:

De gemeente Groningen is eigenaar van de Martinitoren en draagt zorg voor het onderhoud, de veiligheid, de vergunningverlening en de nieuwe aanlichting van de toren. De toren is het prominente sluitstuk van de recente herinrichting van de Grote Markt en het Martiniekerkhof.

Stichting Martinikerk Groningen:

Stichting Martinikerk Groningen beheert de kerk en haar unieke interieur, waaronder het beroemde Schnitger-orgel. Zij verwelkomt concerten, (zakelijke) evenementen en publieksactiviteiten en zorgt voor het behoud van het gebouw als levend erfgoed.

Stichting Marketing Groningen:

Stichting Marketing Groningen verzorgt sinds 2003 de exploitatie van de Martinitoren. Zij is verantwoordelijk voor de publieksontvangst, ticketing, rondleidingen en communicatie met bezoekers. De professionalisering van deze publieksfunctie maakt het mogelijk om de toren en de kerk als één beleving aan te bieden.

Deze drie partijen werken samen aan een nieuwe standaard voor erfgoedtoerisme in Groningen: gastvrij, goed georganiseerd en met oog voor kwaliteit. De nieuwe gezamenlijke entree is het zichtbare symbool van die samenwerking.

Pilot met combiticket

Stichting Martinikerk Groningen is in 2024 in samenwerking met de gemeente Groningen en Marketing Groningen een pilot gestart: voor het eerst in 226 jaar konden bezoekers via de entree onder de Martinitoren zó de Martinikerk binnenlopen. Bij deze pilot werd een combiticket geïntroduceerd, waarmee bezoekers toegang kregen tot toren én kerk. De pilot bleek een groot succes: het aantal verkochte tickets steeg aanzienlijk, het aantal bezoekers aan de kerk verdrievoudigde zelfs. Zodra de nieuwe entree gereed is, worden de combitickets definitief ingevoerd.

'Beklimmen van de Martinitoren'
Foto: Beeldbank Marketing Groningen - Knelis

Planning | van plan naar realisatie

De plannen voor de centrale entree zijn sinds 2024 in voorbereiding. De globale planning is als volgt:

- **2024 | Start planvorming en verkenning.**

Naast een bouwkundige verkenning is er een pilot gestart waarbij combitickets werden aangeboden voor een bezoek aan toren en kerk. De reacties waren positief, het draagvlak voor de centrale entree groeit. Daarnaast is er overleg geweest met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), die in een preadvies instemde met de richting van het plan.

- **2025 | Werving van fondsen en subsidies.**

Op basis van het RCE-preadvies en het voorlopige projectplan vinden er gesprekken plaats met geïnteresseerde fondsen en subsidiënten. Ook is de eerste stap van de realisatie gezet. De oude verlichting, die eind 2022 vanwege de hoge energieprijzen werd uitgeschakeld, is in de zomer van 2025 vervangen door energiezuinige led-verlichting.

- **2026 | Uitwerking definitieve ontwerp.**

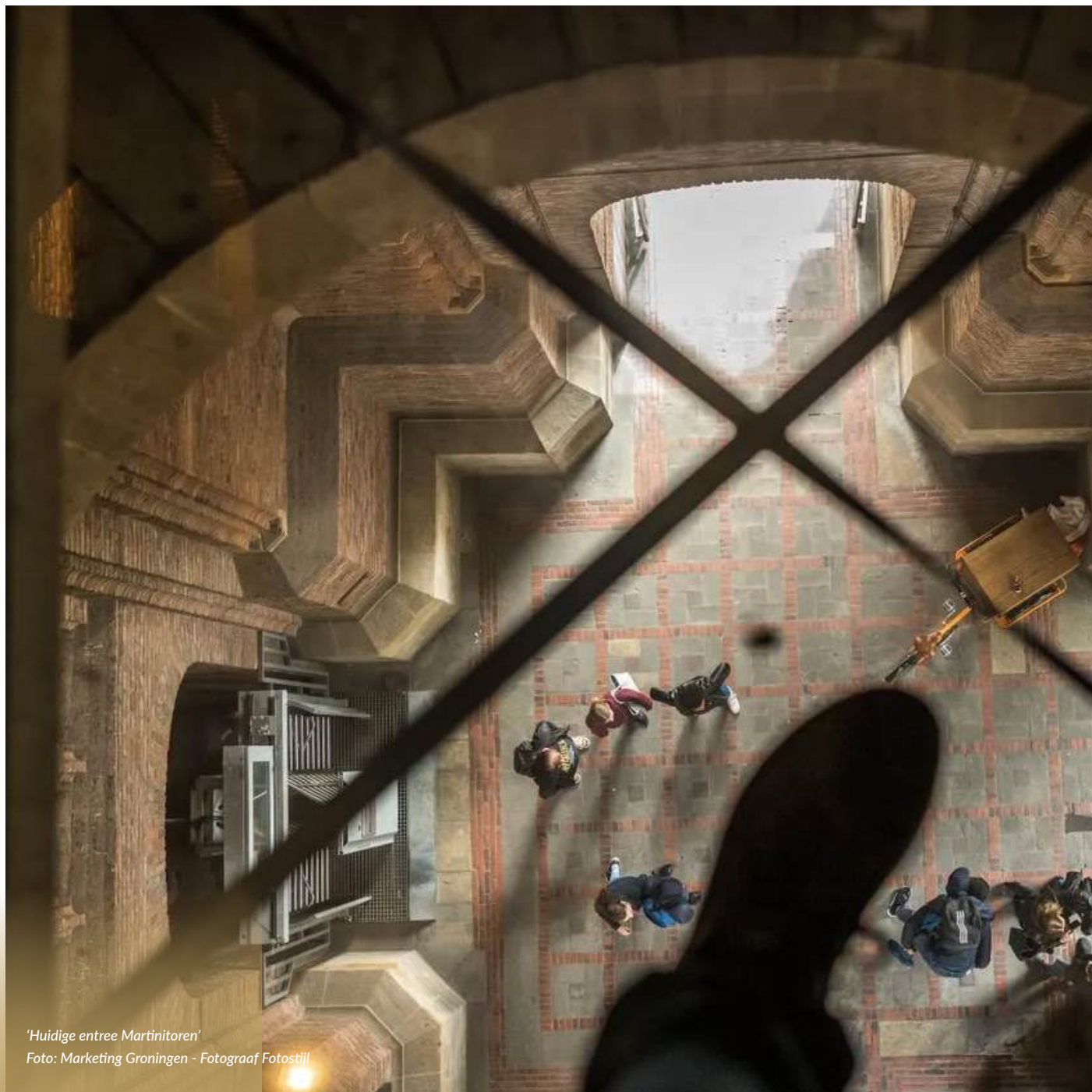
Zodra de financiering rond is, wordt een definitief ontwerp gemaakt, met aandacht voor erfgoedwaarden, gastvrijheid en publieksbeleving. Daarna worden de benodigde vergunningen aangevraagd.

- **2027 | Start realisatie.**

Zodra de benodigde vergunningen zijn verleend en de voorbereidingen klaar zijn, gaat de uitvoering van start: de realisatie van de entree, de inrichting van de ontvangstruimte en de balie, en zo mogelijk ook het toiletblok en andere, aanvullende voorzieningen. De inrichting van de buitenruimte wordt aangesloten op de nieuwe inrichting van de Grote Markt.

- **2028 | Feestelijke opening.**

We vieren de nieuwe verbinding tussen de Martinikerk en de Martinitoren én met de stad. De kerk wil een plek zijn waar alle Groningers zich welkom en thuis voelen. Die verbinding wordt zichtbaar en voelbaar – voor stadjs, bezoekers én volgende generaties.

'Huidige entree Martinitoren'
Foto: Marketing Groningen - Fotograaf Fotostijl

Toekomstperspectief | businessplan

De Martinikerk was al een triple A-locatie, de gezamenlijke entree en voorzieningen voegen daar waarde aan toe.

Openstelling, bezoek & verhuur:

- De kerk is vaker open voor bezoekers. Huidige openstelling: mei t/m half september: zeventig dagen via de bruidsdeuren, met medewerking van vrijwilligers. Half september t/m april: circa acht middagen via de kosterij. De centrale entree zorgt ervoor dat de openstelling niet meer afhankelijk is van vrijwilligers of de kosterij. Het aantal open dagen wordt minimaal verdubbeld.
- Eén verhuurdag per week wordt ingeruild voor vaste toerismedag.
- Ontvangstruimte in torenportaal is na openingstijd inzetbaar als verhuurlocatie.
- Door de gezamenlijke entree wordt de kerk nog aantrekkelijker als verhuurlocatie voor trouwceremonies of een VIP-arrangement bij ontvangsten/ bijeenkomsten.

Bezoekersbeleving & samenwerking:

- Bezoekers hebben de keuze: toren beklimmen en/of de kerk bezoeken. Ook is er een route over de gewelven in de kerk terug naar de toren. Handig voor groepen met verschillende interesses.
- Kruisbestuiving tussen kerkvrijwilligers en torengidsen.

Praktische & educatieve aandachtspunten:

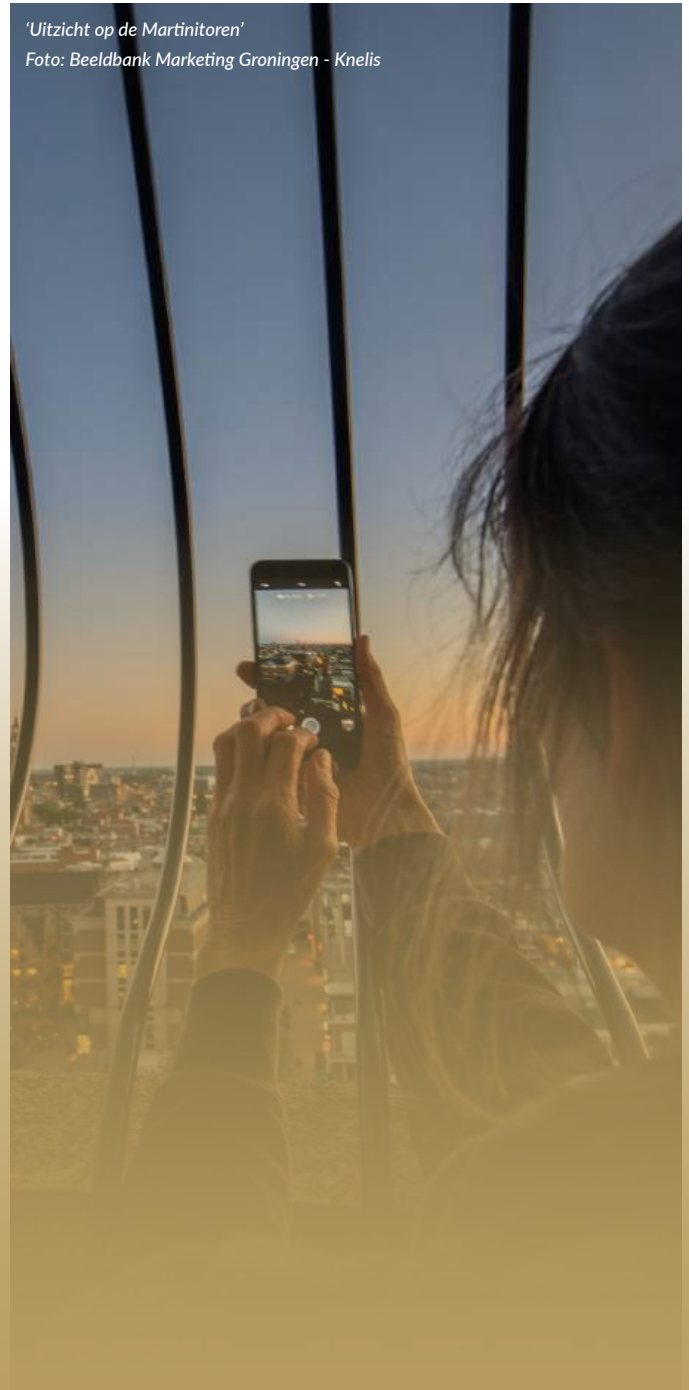
- Gezamenlijke PR & marketing: o.a. folder, audiotour, info en ticketverkoop.
- De drie betrokken organisaties zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de veiligheid: houden toezicht, bewaken de toegang tot de ruimtes en de afsluiting aan het eind van de dag.
- Gezamenlijke ontwikkeling van educatieprojecten over Gronings erfgoed, gericht op kinderen en jongeren.

Gebruik Martinikerk:

- Elke zondag en op christelijke feestdagen: erediensten.
- Overige activiteiten (op volgorde van aantallen): concerten, congressen, zakelijke events, trouwlocatie, diners
- Wekelijks: orgellessen in samenwerking met het Prins Claus Conservatorium

'Uitzicht op de Martinitoren'

Foto: Beeldbank Marketing Groningen - Knelis

Eropuit in Groningen

Voorjaar 2028. Je hebt ernaar uitgezien: een dagje Groningen. De stad heeft veel te bieden: het monumentale Hoofdstation, het Groninger Museum, het Forum, de vernieuwde Grote Markt en zeker ook de monumentale Martinitoren en de Martinikerk. Daar móet je geweest zijn.

Op de Grote Markt zie je meteen de nieuwe entree van de Martinitoren. De glazen deuren staan wijd open. Ach, er komt net een stralend bruidspaar naar buiten. Toegezwaid en toegezongen door de bruiloftsgasten die hen staan op te wachten. De fotograaf is vol in actie: een uniek decor voor een fantastisch moment.

In de hoge, lichte ontvangstruimte staat de ontvangstbalie. De medewerker achter de balie ontvangt je hartelijk. Je koopt er een combiticket – voor kerk én toren. Voor jou horen ze bij elkaar. Je begint eerst met de klim: de wenteltrap heeft 311 treden. De uitgesleten traptreden leiden je omhoog langs zware klokken, oude vlaggenstokken en balken vol geschiedenis. Op de eerste trans, op 39 meter hoogte, stap je naar buiten. Het uitzicht over de Grote Markt en richting het Forum is prachtig, maar je wilt nog verder naar boven.

Je klimt naar de uurwerkzolder, 58 meter hoogte. Wat een uitzicht! De stad en daaromheen het ommeland. De lege horizon, de lucht helder en wijds. Hier voel je dat er niets boven Groningen gaat.

Als je het uitzicht in alle windstreken hebt bekeken, draai je met de wenteltrap mee naar beneden. Beneden aangekomen, loop je door naar de kerk. Een plek van ruimte en licht. Je bewondert de middeleeuwse en moderne schilderijen, er wordt gespeeld op het Schnitger-orgel. Je leest over het reliek van Johannes de Doper dat hier ooit werd bewaard. Je ziet dat het een ruimte is waar de Groningers van nu zich ook thuis voelen, een plek om op adem te komen. En gaandeweg besef je dat deze kerk een geschiedenis heeft die eeuwen en eeuwen voor jou begon en hopelijk nog eeuwen zal doorgaan.

'Martinitorren, Martinikerk, Martinikerhof en Prinsentuin'
Foto: Beeldbank Marketing Groningen - Deon Prins

Versterk het erfgoed | draag een steen bij

De Martinikerk en Martinitoren zijn onlosmakelijk met elkaar en met Groningen verbonden. De nieuwe centrale entree maakt dat fysiek en organisatorisch mogelijk.

Het plan is er, de initiatiefnemers zijn er klaar voor. Wat we nu nodig hebben, zijn fondsen, overheden en maatschappelijke organisaties die net als wij geloven in de kracht van erfgoed. Die dit plan mogelijk helpen maken.

Het is ons aller verantwoordelijkheid om historisch erfgoed te bewaren, ook met het oog op de toekomst. Een toren en een kerk als deze zijn uniek en blijven tot de verbeelding en trots spreken.

Daarom zoeken wij partners die een steen aan dit project willen bijdragen. Financieel, organisatorisch of inhoudelijk. Samen kunnen we dit erfgoed behouden en de geschiedenis laten spreken.

Meer weten?

Stichting Martinikerk Groningen
Martiniekerkhof 3
9712 JG Groningen

‘Samen zichtbaar maken wat samen hoort’

Samengevat: wat, waarom en wie

Wat is het plan?

- Realisatie van duurzame, energiezuinige aanlichting van toren en kerk (najaar 2025)
- Realisatie centrale entree. Met één ticket krijgen bezoekers toegang tot kerk en toren.
- Uitbreiding sanitaire voorzieningen.
- Professionalisering publieksvoorlichting en -begeleiding.

Waarom nu?

- De Martinikerk en de Martinitoren zijn twee gescheiden werelden, terwijl ze samen hét erfgoedicoon van Groningen vormen.
- Het wordt tijd om deze historische vergissing recht te zetten.
- Dit plan verbindt de twee iconen tot één cultureel-erfgoedplek, voor inwoners en bezoekers en volgende generaties.

'Bezoekers in de Martinikerk'
Foto: Stichting Martinikerk

'De verlichte Martinitoren'
Foto: Gemeente Groningen

Wat levert het op?

- Een uitnodigende erfgoedlocatie midden in de stad
- Meer bezoekers, een langere verblijfsduur
- Betere publieksvoorzieningen (informatie, balie, toilet)
- Bijdrage aan vrijetijdseconomie, trots en identiteit van de hele provincie Groningen
- Duurzame, toekomstbestendige inrichting met respect voor het monumentale karakter
- De kerk is vaker open (niet meer afhankelijk van vrijwilligers en openstelling kostenloos), ook buiten de zomerperiode.

Wie zijn de initiatiefnemers?

- Stichting Martinikerk Groningen (beheer en publieksfunctie kerk)
- Gemeente Groningen (eigenaar toren, gebiedsontwikkeling)
- Stichting Marketing Groningen (publieksontvangst, exploitatie)

An aerial photograph of Groningen, Netherlands, featuring the prominent St. Martin's Church (Martinikerk) with its tall, ornate tower. The city's dense urban landscape, including various residential and commercial buildings, is visible in the background. The entire image is overlaid with a semi-transparent orange filter.

Colofon

Deze brochure is een uitgave van de Gemeente Groningen en Stichting Martinikerk Groningen.

Fotografie: Gemeente Groningen, Stichting Marketing Groningen & Stichting Martinikerk Groningen

Ontwerp: Studio Plakband

Tekst: Johan de Boer & Corien Lambregtse

Groningen, december 2025